

Zagrożenie przestępczością, związaną z przemocą w rodzinie wśród funkcjonariuszy Policji za okres od dnia 1 stycznia do 30 czerwca 2014 roku.

Przemoc w rodzinie stanowi niewątpliwie problem wstydlivy i ukryty, do niedawna nie była postrzegana, jako zjawisko stricte patologiczne. Podkreślenia wymaga, iż część społeczeństwa traktowała, bądź nadal traktuje przemoc domową, jak nieodłączny element życia rodzinnego. Niemniej jednak zjawisko przemocy domowej w ocenie społecznej jest zjawiskiem nagannym, lecz niewymagającym interwencji i pomocy z zewnątrz.¹

Przemoc w rodzinie należy zakwalifikować do kategorii zachowań negatywnych, o dużej społecznej szkodliwości, będących zarówno skutkiem oraz przyczyną dysfunkcji w rodzinie, która występuje we wszystkich grupach społecznych, niezależnie od poziomu wykształcenia lub statusu społecznego czy materialnego.²

Podstawowym aktem prawnym regulującym zagadnienie przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* (Dz. U. z 2005 r., Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.). Ustawa poza określeniem zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, precyzuje zasady postępowania wobec osób doznających przemocy w rodzinie oraz osób stosujących przemoc.

Ponadto w art. 2 pkt 2 ustawodawca definiuje przemoc w rodzinie, zwaną również przemocą domową, jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Członkiem rodziny według ustawy *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* jest osoba najbliższa w rozumieniu art. 115 § 11 *Kodeksu karnego* tj. małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoby pozostające w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoby pozostające we wspólnym pożyciu oraz inne osoby wspólnie zamieszkujące lub gospodarujące (art. 2 pkt 1 ustawy *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*).

1. E. Dragun, „*O przemocy w rodzinie raz jeszcze...*”, Centrum Terapii Uzależnień Dromader www.dromader.igabinet.pl, J. Mellibruda, *Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie*, www.niebieskalinia.pl.

2. A. Kaczara : *Przemoc w domu rodzinnym*, Problemy Rodziny. - 1997, nr 1/2, s. 87-94.

Jednocześnie ochronę osób, w tym dzieci, przed przemocą domową gwarantuje ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r. *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.). Przepis art. 40 stanowi, iż „Nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu. Zakazuje się stosowania kar cielesnych”. Natomiast zgodnie z art. 47 „Każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym”.

Zagadnienia, dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie zostały uregulowane między innymi w niżej wymienionych aktach prawnych oraz dokumentach:

1. ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. *Kodeks karny* (Dz. U. z 1997 r., Nr 88, poz. 553 z późn. zm.);
2. rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2011 r., Nr 209, poz. 1245);
3. wytycznych Nr 2 Komendanta Głównego Policji z 7 grudnia 2011 r. w sprawie sposobu postępowania policjantów podczas realizacji procedury „Niebieskie karty” (Dz. Urz. KGP z 2011 r., Nr 10, poz. 77);
4. wytycznych Prokuratora Generalnego z dnia 1 kwietnia 2014 r., dotyczących zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (PG VII G 021/14/14);
5. Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020, przyjętym Uchwałą Nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 roku;
6. Krajowym Programie Działań na rzecz Równego Traktowania na lata 2013-2016 z dnia 10 grudnia 2013 roku, w Obszarze III programu pt. „Przeciwdziałanie przemocy, w tym przemocy w rodzinie i zwiększenie ochrony osób doświadczających przemocy”;
7. Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej z dnia 11 maja 2011 roku.

Podkreślić należy, że przemoc w rodzinie jest negatywnym zjawiskiem społecznym, które wiązać się może z popełnianiem przestępstw na szkodę osób najbliższych.

Przestępstwem najczęściej utożsamianym z przemocą w rodzinie jest czyn zabroniony z art. 207 Kodeksu karnego, który ma jeden typ podstawowy (art. 207 § 1 kk) oraz dwa typy kwalifikowane (art. 207 § 2 i 3 kk).

W typie podstawowym przestępstwo znęcania się charakteryzuje się następującymi znamionami ustawowymi:

- * znęcanie się fizyczne lub psychiczne;
- * nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy;
- * nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny.

Kolejnym typem jest przestępstwo kwalifikowane znęcania się z art. 207 § 2 kk, charakteryzujące się dodatkową przesłanką, a mianowicie stosowaniem szczególnego okrucieństwa. Natomiast ostatni typ kwalifikowany z art. 207 § 3 kk jest to przestępstwo znęcania się, w wyniku którego doszło do targnięcia się pokrzywdzonego na własne życie.

Elementem koniecznym do przyjęcia, że doszło do znęcania w rozumieniu prawa karnego jest, aby przestępstwo to trwało jakiś czas. Wyjątkowo, gdy przemoc ma charakter szczególnie dotkliwy lub intensywny, można ją zakwalifikować jako znęcanie, nawet jeżeli trwa bardzo krótko, np. jeden dzień. Jeśli zachowanie będące przemocą, nie zostanie uznane za znęcanie się, np. z uwagi na brak długotrwałości, może być ścigane, jako inne przestępstwo z uwagi na szeroką definicję ustawową przemocy w rodzinie, która może wyczerpywać ustawowe znamiona różnych przestępstw.

Biorąc powyższe pod uwagę, niezbędne jest doprecyzowanie rodzaju czynów zabronionych, które składają się na przemoc w rodzinie.

Przestępstwami, których znamiona wyczerpywać mogą zachowania polegające na stosowaniu przemocy w rodzinie, to m.in.:

- przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu (np. art. 148 § 1 - 4 kk - zabójstwo, art. 156 §1 - 3 kk - spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu człowieka, art. 157 § 1 kk- spowodowanie średniego i lekkiego uszczerbku na zdrowiu człowieka);
- przestępstwa przeciwko wolności (m.in. art. 189 kk - pozbawienie wolności, art. 190 kk - groźba bezprawna, art. 190a kk- uporczywe nękanie, art. 191 kk - przemoc lub groźba bezprawna w celu zmuszenia do określonego zachowania);
- przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności (m.in. art. 197 § 1 - 3 kk -

zgwałcenie, art. 198 kk - współżycie płciowe z osobą w stanie ograniczonej poczytalności, art. 199 kk nakłanianie i zmuszanie do czynów nierządnych przy wykorzystaniu stosunku zależności, art. 200 kk doprowadzenie małoletniego poniżej lat 15 do obcowania płciowego lub do poddania czy wykonania innej czynności seksualnej, lub utrwalanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego);

- przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece (m.in. porzucenie małoletniego lub osoby nieporadnej pod względem psychicznym lub fizycznym - art. 210 kk, uprowadzenie lub zatrzymanie małoletniego lub osoby nieporadnej pod względem psychicznym czy fizycznym wbrew woli osoby powołanej do opieki czy nadzoru - art. 211 kk).

Na skutek przemocy w rodzinie osoby najbliższe sprawcy, mogą być narażone na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszenia godności osobistej, nietykalności cielesnej, wolności i swobody. Ponadto przemoc domowa powoduje szkody na zdrowiu fizycznym, psychicznym, a także wywołuje cierpienie i krzywdy moralne u osób, które jej doznają.

Przemoc w rodzinie może przybierać różne formy i dokonywać się przy pomocy różnych instrumentów:

1. **przemoc fizyczna** - są to wszelkie działania polegające na użyciu siły i prowadzące do nieprzypadkowych urazów, zranień, stłuczeń, złamań czy zasinień.
2. **przemoc psychiczna** - to umyślne działania wykorzystujące nie siłę fizyczną, lecz mechanizmy psychologiczne, powodujące zachwianie pozytywnego obrazu własnej osoby u ofiary, obniżenie u niej poczucia własnej wartości, pojawienie się stanów lękowych i nerwicowych.
3. **przemoc seksualna** - polega na wymuszaniu niechcianych przez ofiarę zachowań w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy.
4. **przemoc ekonomiczna** - to działania prowadzące do całkowitego finansowego uzależnienia ofiary od sprawcy.
5. **inne zachowania**, m.in. niszczenie rzeczy osobistych, demolowanie mieszkania, pozostawianie bez opieki, zmuszanie do picia alkoholu i zażywania środków odurzających.

Określenie rzeczywistego rozmiaru zjawiska przemocy w rodzinie wydaje się niemożliwe do zrealizowania, a dostępne dane statystyczne ukazują jedynie fragment tego zjawiska. Czynnikiem, które wpływają na taki stan rzeczy jest specyfika tego społecznego problemu,

poczucie bezsilności ofiar przemocy domowej, często spotykany brak reakcji mieszkańców na przypadki przemocy w rodzinie związany z funkcjonującymi w społeczeństwie stereotypami oraz brakiem wiedzy o instytucjach zajmujących się problemem przemocy w rodzinie.³

Zdiagnozowanie rozmiaru zjawiska przemocy w rodzinie, gdzie sprawcą przestępstwa jest funkcjonariusz Policji następcza jeszcze więcej trudności z uwagi na fakt, że poczucie bezsilności jego ofiar może być spotęgowane faktem, iż pracuje on w organach powołanych do ścigania sprawców tego typu przestępstw.

3. Załącznik do uchwały nr XXXVI/914/2012 Rady m.st. Warszawy z dnia 17 maja 2012 r. *Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie m.st. Warszawy na lata 2012-2016*, www.bip.warszawa.pl